

D. O. M. A.
DISPUTATIO PHYSICA
DE
QUALITATIBUS
OCCULTIS IN
GENERE,

Quam
Indultu Inclytæ Facult. Philosophicæ,
PRÆSIDE

Clarissimo, Per-Eximio, Doctissimoq;
DN. M. VALENTINO ALBERTI,
Inclytæ Facult. Philosoph. Assessore, Colleg. B. Virg.
Collegiato, ejusdemqve p. t. Præposito
dignissimo,

Dn. Fautore, Præceptore, & Cognato suo colen-
dissimo,

Publico examini sistit
MARTINUS HEER, Laub. Luc.
Autor & Resp.

Horis locoq; consuetis
prid. Kalend. Decemb. An. 1662.

LIPSIÆ,
Literis JOHANN-ERICI HANNIL.

Coll. diss. A
141, 29

141(29)

H. M. Meyer

OPUSCULO PHYSICO
DE
OVALI TARTARIS
DE GILBERTI IN
GILBERTI

Institutum Philoſophicum
Gymnaſium

LEONHARDT
PHILOSOPHIAE
MAGISTRI

PHILOSOPHIAE
MAGISTRI
LEONHARDT
PHILOSOPHIAE
MAGISTRI
LEONHARDT

LEONHARDT
PHILOSOPHIAE
MAGISTRI

C. B. D.

§. 1.

SI Plinio ii, qui voluptatibus dediti, quasi in diem vivunt, vivendi causas quotidiè finire, rectè dicuntur; Epist. L. V. 5. Illi certè vivendi causas, semper habebunt, quorum vita in ingenio est, continuâq; rerum cognitione nutritur. Voluptarii enim uti quotidiè sibi aliisque; fatis faciunt, nihil melius alio die expectantes; ita hi sapientiæ consulti non tantùm quid actum, sed quid agendum, quidq; cognoscendum, pari lance expensum habent; & scientiæ jam acquisitæ memores, & præmittere festinantes cogitationes solliciti, ad ea quæ cognoscenda sunt. Et hoc sensu verè dixit quicumq; dixit: Scientiam, id est rerum cognitarum veritatem, nostræ animæ esse epulas, & pabulum. Diutinâ fame cui intestina creparunt, si tandem alimentum consequatur, rem ex voto successisse gaudet acquiescitq;. Anima de rerum veritate anxia, quid non molitur, ut eam latentem eruat? Si consecuta fuerit, tacita gaudia captat; hujusq; possessionem nullâ curâ auri vi, nulla argenti, ulliusvè amicitia commutatam velit.

§. 2. Retinuit appetitum hunc animus noster, postquam exitiali Protoplastorum lapsu scientiâ ipsâ penè excidit. Uti ad extinctum lumen oculi in tenebris; ita cœcutientia hominum ingenia ad primam illam intellectus lucem desiderio suô feruntur, magis, ut dolendi felicitatem amissam, quàm superbiendi in cognitione suâ occasionem habeant. Fallitur enim ut plurimum conatus noster; & sicut vulpes elusa à ciconia vitreum vas lambimus, pulterem haud attingimus.

§. 3. Quòd si verò imbecillitatem illam rectè attenderimus, extra, an intra nos ignorantia causas quærere debeamus, facile judicare poterimus. Habitemus modò nobiscum, & excutiamus supellectilem, penuriamq; non injuriâ naturæ sed incuriâ nostrâ accersitam esse deprehendemus.

§. 4. Nec mirum hoc nobis videri potest. Omnis enim illa

supellex humanò more acquisita est; unde? Ex prævìa sensuum cognitione. Fallax sæpè mater, fallacem sobolem. Sensus scilicet: ministri, qui deferunt omnia ad intellectum Regem illum communiem in throno sedentem, aliquandò jussa exeqvuntur, aliquando minus fideliter, ut quotidiè experimur. Hinc in luce rerum tenui caligamus, in mediocri cœcutimus, in majori cœci sumus, in maximâ insanimus. Plura enim sunt, quæ legitimam rei cognoscendæ perceptionem impediunt, ut notum est. Quàm fallaces & deceptu faciles sensus sint, vel Epicurus suò instrumentò dioptricò, quo solem intuitus est, doceat. Hinc nihil à subtilitate alienum magis, quàm inductiones, quæ sensuum fulcramento muniuntur. Etenim aut optima, aut subtilissima, aut fallunt, aut fugiunt sensum.

§. 5. Licet verò nonnulla, quæ sensum fugiunt, sub intellectum cadant, & uti Scholæ Dd. loqvuntur, virtualiter si non formaliter, in prima rei cognitione deprehendantur; Erui tamen hæc omnia, & per ambages intelligi debent, ubi sæpè intellectus magis infert, quàm effert; plura fingit quàm invenit. Ita bovem vides ipse; bovem verò videre ex ejus actionibus judicas. Sic currere hostem, miles videt; currentem verò fugere, frustra nonnunquam concludit. Intellectus enim liberalior est, iudicioq; suo nixus, rebus à sensu perceptis nimium attribuit. Obiter verò exindè notari potest, cur tales in bello fallaciæ pro licitis habeantur. Decipit nimirum seipsum ille, qui cursum velociorem, fugam interpretatur, quæ tali vel aliò corporis situ necessariò non significatur. Vid. Grotius lib. 3. de jur. B. & P. cap. 1. n. 8.

§. 6. Quid verò nobis progredientibus fiet, qui ita in limine cespitamus? E nucem nucleum esse volumus, nucem non frangimus. Externa nos fallunt, & in formam inqvirimus. Crassæ verò sensuum fenestræ ea rerum penetralia non excipiunt. Quis audeat dicere, se comprehendere species Substantiarum? Latet nos illa exquisita cognitio. Nostinè internam aquæ, creatorum maximè obviæ, apertæ, visibilis, & translucidæ quidditatem? Vel quare liquida sit, aut humida? Certè quid illa ipsa Substantia, planè ignoramus. Tanta est infirmitas nostra, ut in plurimis cœcutiamus, plurimarumq; præstantissimarum rerum notitia destituti simus, quia formæ; (rationalem fortè excipias) compositi quæ est pars nobilior.

Bilson, omnium effectuum fons & origo, ex mente Scaligeri res divina.

§. 7. Sed nondum tenebrarum satis est, nondum satis cœcutitum. Ignoratis formis plurima alia ignoramus, quorum nostri multum interest. Opaca nubes & solem, & jubar ejus intercipit; sic dum formæ se nostræ indagini subducunt, subducuntur & ea quæ à formâ emanant; Qualitates scilicet aut proprietates formales: propter formarum essentias à priori incognitas proprietatum profapia tota jejuna est. Et hoc, propter connexionem causæ efficientis cum suo effectu. Hinc fit, ut si quicquam in naturâ insoliti accidere videamus, miremur. Naturale subesse ratione non ignoramus, inquirimus: sed fugiunt optima; forma latet, latent qualitates. Et ut in ludis mimicis modò aliqua apparerent, modò absconduntur: sic effectus patent, causæ latent. Mens demum ab indagine defatigata cesset necesse habet, sensusque reponit, sæpè contenta nomine Occultarum Qualitatum, ad quas diu jactata tandem confugit tanquam ad Anchoram.

§. 8. Mihi verò de Qualitatibus illis acturo nihil gratius accidere posset, quam si res ipsa ejusdem cum nomine claritatis esset. Illi enim significationi, quam hoc in loco Philosophi attendunt, communis Autorum usus precium fecit, ut testimonia rei perspicuitas non admittat. Dicuntur vero occultæ ad differentiam, manifestarum. Hæ sensibus percipi possunt; illæ verò non possunt. Voce eadem de re simili utitur Virgilius: Georg. lib. 1.

Sæpè etiam steriles incendere profuit agros,
Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.
Sive inde occultas vires, & pabula terræ
Pingvia concipiunt &c.

Quibus & sequentibus versibus elegantissime Virgilius caloris vires eloquitur, quas Zanardus de Elementis Quæst. 6. viginti plus minus barbaris vocibus vix circumscribere potuit.

§. 9. Hic diversa nomina εν παρόδω videre juvabit. Dicitur autem Occulta Qualitas ab aliis Proprietas formalis. Ab aliis Vis à totâ substantiâ. Multis Vis specifica audit. Dioscoridi non ineleganter ἀνατιολόγητα lib. 6. cap. 34. &c.

§. 10. Verum enim verò, cum non una rerum occultarum ratio esse soleat; Quo jure modoque qualitates illas hoc nomine insigniamus, declarare prius oportebit. Ignorantia verò, propter quam occultæ vocantur, vel à nobis cognoscentibus, vel à cognos-

scendis

scendis qualitatibus dependebit. Non ab his: nam sic nullæ dantur occultæ, cum naturæ opera manifestissima; sed tantum prout sub censum nostri intellectus cadunt, omnium rerum dictatoris; ita tamen ut latentes Qualitates intra suas formas sint hujus denominationis causa quasi occasionalis, aut virtualis: intellectus verò non penetrans, sed obscuratus causa principalis, quippe qui in res naturales sese non insinuat. Quod parum infert in res, multum tamen notat de impotentia nostri intellectus.

§. 11. Scaliger quidem Exercitat: 1. de Subtil. in rebus etiam ipsis subtilitatem concedit, eamq; , vel (1.) ob ignorationem causæ, vel (2.) ob ignorationem cohesionis causæ cum effectu, vel (3.) ob inæqualem proportionem, quæ existit inter cognitum & cognoscentem. Sed uti priores duas subtilitates ipse per ignorantiam nostram describit, certus, subtilitatis attributione metiri res eas, à seipsâ imbecillitatem humanam: Ita non minus illa *divulgata*, quæ inter cognoscentem, & rem cognoscendam datur, nostro vitio contingit. Etenim, inquit ipse Scaliger l. c. inter præstigiatoris manus quod est, video. Mutatur enim species vel propter celeritatem, vel propter aliud. Quare verò mutetur, latet me. Quod si in Homeri Iliade tam pusilla, quam refert Plinius, perspicienda cujuspiam sensus laborabat: ne utiqvam in re fuit difficultas illa. Fuisse namq; visibilem, ex Opificis visione fateri cogimur. Quo circa erit hujus aut illius oculi defectus, causa.

§. 12. Patet verò exindè, quam rectè de iis occultis rerum viribus agere possimus; imò debeamus. Aurum non suspendit in aëre natura, quod multiplici, & audaci nonnunquam labore è terræ visceribus eruendum est. Laboriosi & nos simus, necesse est, & audaces quodammodo, ut quantum in secreta naturæ inspicere concessum est, ipsi exemplò nostrò experiamur.

§. 13. Qui verò aggressi hanc materiam, nobis in limine ipso peccare videntur, duorum generum esse comperimus. Quidam enim rerum naturalium subtili operatione excoecati, naturam ipsam aliquando exesse jubent, & pactum cum Diabolo saltem implicitum intercessisse judicant; quemadmodum præter alios non ita pridem Franciscus Bonæ Spei Physic. part. 3. disp. 10. dub. 2. n. 54. seqq. Pulverem Sympatheticum, minerale illud, & mirabile medi-

medicamentum, superstitiosum, & planè diabolicum vocat. Tales verò circa occultas Qualitates, deficiendo peccare videntur, siquidem ad Diabolum statim ablegant, quod intra hoc asylum, uti vocatur à Scaligero, defendere possent.

§. 14. Dantur verò & alii, qui excedunt, ingenioq; nescio, an ambitione seducti, omnia sibi perspecta esse putant. Atq; hi nos voluntariò esse nescientes dictitant, & illas Occultas non esse Naturæ soboles legitimas, sed spurias à nobis falsò effectas contendunt, easq; cerebri ignaviæ supinò somnò detenti veritatis specie ab blandientia somnia vocant. Dicunt porrò à nobis temerè fieri, & præter necessitatem, quòd præter primas & secundas, alias asferere velimus, cum nulla sit in lapidibus, plantis, & aliis vis tanta, nulla tam stupenda Sympathiæ & Antipathiæ miracula, nihil denique in universâ naturâ, cujus ratio ex manifestis non posset depro-mi. Laudat etiam Democriti Epicuriq; recentiorumq; doctrinam de atomis Thomas Willis, Medicus Oxoniensis de fermentat. p. 3. ideò, quod sine recurso ad occultas Qualitates, sympathiam, & cætera ignorantiaæ asyla, difficiles scientiarum nodos, & ænigmata feliciter & perquam ingeniosè extricet.

§. 15. Verùm, ut Doctissimi ita senserint, nihilominus semper iniquum duximus, ex intellectu, efficere alienæ libidinis mancipium. Et sicut in gratiam veritatis non tantùm Amicorum, sed & nostras sententias, si minus veræ, deserere debemus: ita nec Eorum Autoritas nostros perstringat oculos in veritatis detrimentum. Facile verò subodorare liceat, undè rationem dissentientiendi desumserint: occultæ enim cum obscurissimæ sint; ideo etiam hæc sacra ingredi non licet. Illi verò, quia ingenii viribus nimium nituntur, Icario planè aut Alexandrèo ausu reducere tentant, non manifestum ad manifestum, imperceptibile ad perceptibile. Sed hoc dum faciunt, summæ à Scaligero impudentiæ exercit. 218. n. 8. infimulantur. Occultis enim non subscribunt, quia se non posse intelligere nondum vident, subesse aliquam rationem naturalem occultam; quod est ex infirmitate sui, intellectus rerum naturas æstimare velle.

§. 16. Tales verò similes sunt Gorgia Leontino, qui in maximo Græcorum conventu omnes provocavit, ut quicquid vellet quisq;

quisq; audire, quæreret. Superiori etiam seculô in aula Caroli V. Bruxellis gloriosulus quidam ad aulae valvas chartam affixit, quâ in literarium certamen omnes provocavit, & responsurum se promisit ad omnem cujuscunq; Juris Quæstionem, vel quicquid demum in quâcunq; humanæ literaturæ scientia proponeretur. Erat tûm in aula Thomas Morus Regis Angliæ Legatus, qui audacissimam repressurus jactantiam hanc è Jure Britannico quæstionem proposuit: utrum animalia capta in Withernæmia sint irreplegibilia? Addidit: in familia Legati Anglici esse, qui eâ de re disputare cupiat. Hæsit Jactatori aqva, & non titubavit tantûm, sed & obmutuit lingua ostentatrix. Miser enim nec verba, nedum Quæstionem intellexit: & tandem omnium risu & sibilis exceptus se subduxit. Ne simile quiddam iis accidat, qui de occultis rerum naturalium viribus rationem reddere volunt, ipsi cavebunt. Galenus certè de Epicuro & Asclepiade scribit lib. 1. de nat. fac. 14. quòd rationes vel ineptas, vel ridiculas afferant, vel ea pernegent, quæ diurnâ experientiâ confirmata sint.

§. 17. Nos mediâ incedentes viâ, nec in præcipitia rapî, nec ab iis deturbarî possumus. Uti enim occultas Qualitates admitimus; ita de iis generatim agi, earumq; causas probabiliter erui posse, contendimus. Sic Galaxiam quotidiè videmus, singulas stellas nunquam oculis usurpamus: sic theoremata universalia degustare possumus, occultorum missis proprietatibus, cum ad eorum aditus non pateat.

§. 18. Duo verò hoc ipso asserimus; primûm, quod occultas Qualitates concedamus, & secundò, in genere notitiam de earum causis promittamus. De utroq; breviter.

§. 19. Prius edocti sumus ab Archiphilosopho (satis esse in quibusdam scire, quod sint, Eth. 1. cap. 3.) & à Plinio (multa in rerum naturâ esse abdita, lib. 7. cap. 96.) & à Galeno plurimis in locis: & à Scaligero exercit. 218. num. 8. (multa diversas habere ab Elementorum Qualitatibus proprietates, quæ omninò latent animos temperatos, illudunt curiosis) & ab Helmontio tr. de vi magnetica p. 613. (utrobiqu; sanè occurrunt in natura, quæ nostrâ tenuitate explicari non possunt.) Quis audeat ad manifestas reducere, quod quispiam felle non conspectâ, in cistam inclusâ in lipothy-

miam,

miam, asthma &c. agatur. Incusa quam etiam volueris manifestam Qualitatem, ludibrio te ipsum expones. Res erit in effectu nota, in causa incognita. Sennert. Plura aliorum testimonia adducere non opus est.

§. 20. Præterea, quicumque intimius nobiscum introspicit manifestas, de occultis idem iudicium ferat, oportet. Conferamus saltem vim qualitatum manifestarum cum virtute occultarum stupenda; certè diversissimas inveniemus. Non absimilior mutuatitia lux lunæ, nativo splendore κοσμοκοσμοῦ maximi. Venena maximarum virtutum Hæredes, & exaltatæ potestatis, ut est apud Helmontium naturæ Filium p. 583. tr. in verbis. herbis &c. est magna virtus. Agunt proculdubio occultâ vi; hæc partes necant, privant, quæ penitus innato robore, & prorsus, in sui similitudinem trahunt, ut habet ante nominatus Autor l. c. Sic testis Cardanus Turcas talia venena habere, quæ solo tactu interimant. Sed quis idem de calore, aut aliâ manifestâ, ut gradatim auctâ, audeat pronunciaré? Venena quædam vix sensibili portione ingesta miserandos effectus comminantur: Quantum enim ab ignobili bestiolâ, sed nocentissimâ, Scorpionum volo, veneni proficisci possit, facile conjicimus; Ubi tamen primæ virtutis intensæ, si exiguæ vix evidentem in corporibus excitant effectum, affectumque quod plantis euphorbio, pipere, &c. quilibet in se experiri potest.

§. 21. Ut vis agendi diversa, sic diversæ activitatis sphæræ. Quænam sit manifestarum novimus. Quænam occultarum, & quam diversissimam videmus & miramur. Illarum scilicet sphæra est limitata & determinata ad loci angustias, quippe quarum vis non est tanta, ut in objectum remotius sese efferre valeat: hinc requirunt objectum uti loquuntur approximatum: Sic ignis nihil comburit, nisi quod penè contingit. Aliud statuendum est de occultis si non omnibus, certè pluribus. Sphæram quidem earum determinatam statuimus; sed ejus metam eminens loco sepositam. Hinc à quibusdam occultæ, cum astralibus influentiis convenire, iisque affines esse dicuntur.

§. 22. Ut differunt sphæræ, seu spatiò in quo agunt, sic modò agendi intra sphæram. Si manifestas observes, manifestæ quasi testudineo; occultæ penè concitatissimò cursu ad suum terminum.

B

ten-

tendunt: hoc est, illæ fati ad sensum patente successione; hæ vix sensibili, imò penè instantaneo motu. Nam cum resistantia contrarii agentis sit, quæ soleat actionem alterius præpedire, & suspendere: manifestæ verò non nisi contrarietate obviâ agant, retardantur, & hinc earum actiones successivæ. Sic calor non in momento lapides, & metalla pervadit, aut vincit, sed necesse est accommodet se in suo agendi modo ad determinationem cujusque objecti. De occultis illud adeò simpliciter vix liceat affirmare. Ut enim non inficier, & occultas suas habere contrarias, easque æquè pugnaces qualitates; nescimus tamen, quomodo una alteram triumphet, aut quâ tandem ratione congregiantur, progredianturque. Fortassis etiam obvias eas Qualitates contrarias non semper habebunt, ut nec lucta fiat, nec actionis suspensio. Et propter has rationes concludimus, dari occultas à manifestis qualitatibus distinctas.

§. 23. Restat verò jam alterum membrum, in quo de causis occultarum Qualitatum generatim agere debemus. Ut verò rei compendium faciam, distinguo eas, uti afferuntur ab Autoribus, in externas & internas. Illas voco, quæ extra subjectum, has quæ intra subjectum ab iis constituuntur.

§. 24. Externas causas Qualitatibus hisce assignarunt ii, qui diffusi inveniri posse sublunarium virium causas in sublunaribus, ad astra coelumque volarunt. Occultas magna edere videbant: magnarum virium esse astra acceperant. Ad hæc itaque illas reduci posse constanter opinabantur; occulta scilicet ad æquè occulta. Cujus sententiæ Patronus extitit Mohyns, qui potentias Sympatheticas ex astris dimanare ratus est, quasi influentiarum æmulas. Eò verò adduci facile poterant, quòd viderent, hæc inferiora à superioribus subtiliter gubernari: multumque juvari in generationibus & conservationibus, lationibus continuis; & hoc propter Syngamiam cœlestium cum terrestribus.

§. 25. Verum enim verò utut non negem, naturam quotidie quicquam trahere à superis, cœlestiumque favorem expetere: astra tamen Principia occultarum statuere religio est. Non facio cum iis, qui omnem usum & vim in inferiora agendi superioribus denegant, in Deum penè & naturam injuriosi, quasi ornatûs tantum gratiâ

gratiâ cœlo essent indita, non secus ac cœnacula emblematis & tessellis exornantur. Ad illarum verò vires universales œconomicas rectrices in hâc disquisitione cõfugere, vix tutum esse puto, cum fiat præter necessitatem, quod videtur ad sacra confugisse. Suppetunt enim particulares; quid ergò ad universales causas particulares effectus reducamus?

§. 26. Internas verò causas iterum duplicis naturæ facio. Pertinent enim eæ vel ad corpus, vel ad animam. Qui occultas suæ natalitia debere Animabus asseverant, liberaliùs agunt. Quomodo enim defendent Animas ejusdem speciei in pluribus subjectis, non tamen iisdem proprietatibus instructas? Sic Catullus Volusium averfatur; alius felem; & mille alii non idẽ patiuntur pathema. Porrò accedit & hoc, quod quælibet anima suis instructa facultatibus sufficienter iisq; planè aliis ac occultæ. Et quod fortius eos jugulat, plura dantur occultè agentia, imò necantia, nec tamen animata. Lapidem non vivere notum est; magnetem ex horum numero esse facilè nemo negare audeat, & tamen occultâ vi ferrum trahere, manifestâ experienciâ edocti credimus.

§. 27. Cartesius quidem de passionibus animæ, artic. 136. p. 73. de solis hominibus agens, talem nexum inter animam & nostrum corpus esse docet, ut cum semel jungimus quandam actionem corpoream cuidam cogitationi, neutra earum unquam se postea offerat, quin altera se quoq; exhibeat. Hoc verò sufficere ait, ad reddendam rationem de iis omnibus, quæ unusquisq; potest observare, vel in se vel in aliis. Etenim e. g. facile est cogitare miras quorundam averfiones, per quas nequeunt ferre odorem Rosarum, aut præsentiam felis, aut similia, non aliundè proficisci, quàm quòd ab initio suæ vitæ valdè fuerint læsi à similibus quibusdam objectis, aut quia compassi sunt sensui matrum suarum, quæ gravidæ cum essent, à calibus læsæ fuerunt. Certum enim est relationem dari inter omnes Matris motus & motus infantis, quem gestat in utero, ita, ut quod uni contrarium est, alteri etiam noceat. Et odor rosarum potuit infanti magnum capitis dolorem attulisse, cum adhuc in canis esset, aut felis potuit eum valdè perterrefecisse nemine animadvertente, ac ipsò nullam ejus rei memoriam postea conservante; quamvis idea averfionis, quam tum pro illis rosis aut pro illo

illo fele conceperat, impressa manferit ejus cerebro, usque ad vitæ finem.

§. 28. Quamvis verò ingeniosam hanc Cartesii rationem, plurimis hujusmodi Qualitatibus lucem aliquam affundere, negare nolimus, siquidem aliàs etiam constat, phantasia semel ab objecto excitatam, objecto iterum præsentem, movere seipsam, eamque intellectus nostri consensum voluntatisque imperium antevertere, variosque in corpore formare gestus. Ita oscitante unò alterum oscitare facit phantasia, quando agentem aliud intellectum præveniendo fallere potest. Ita qui aliquoties inter seria studia ungues rodunt, aut barbam fricant, ab iis, operante solâ phantasiâ, actiones illæ in simili negotio saltem non semper repetentur, licet intellectus, aliis rebus intentus, eas non animadvertat. Atque harum actionum finem ad phantasia simile ut plurimum intendentem magis, quàm ad cooperantem Deum referre vellemus, quod tamen nonnulli Metaphysicorum faciunt. Edocti verò talibus experienciis concedimus, phantasia simile quid operari posse in iis exemplis, quæ à Cartesio adducta sunt. Potuit infans à fele, aut rosarum odore lædi, qui eò tempore magis phantasiæ, quàm intellectus usum habuit, quæ postea etiam, mirante & ignorante intellectu, objecto simili, aut eòdem præsentem aversionem similem excitare potest. Sed, cum talis operatio expediri non possit, nisi phantasia objecti præsentiam sentiat; quid respondebimus ad illud experimentum de fele intra cistam incluso, quod antea ex Sennerto adduximus? quomodo sentiri potest hostis? cur non fallitur phantasia? Ad solas qualitates occultas, secuti celeberrimum Sennertum, tutissimè confugiemus.

§. 29. Quidam verò qui circa corpus hærent, ex eo Qualitatum omnium originem derivaturi, relabuntur ad primas & secundas Qualitates, harumque peculiarem mixturem, s. *ἰδιουγενείαν* (sic nominant) eamque speciosâ & vendibili oratione fingunt & pingunt. Dicunt, misceantur primæ secundis, amaritudo, dulcedo, austeritas, cum calore &c. confundantur, subigantur, nonne inde ineffabilis Qualitas? Nô feliciter ignem ex filice eliciamus, quàm occultas ex hac sententia: sic arguantur urgentque ex compositione sæpius novam, atque insolitam Qualitatem, quæ antea non conspecta fuit.

deliciis habent. Sic torpedo mortua tantum abest, ut *αἰσθητικῶν* inducat, ut multis etiam in alimentum veniat. Sed in homine, cæterisque mixti forma minimum, quamdiu vivit, exspirare non potuit; si ergo verum est, fluere ab hâc; hâc positâ ponentur occultæ, sublata peribunt, quod est contra experientiam.

§. 32. Ad utramque internam & externam causam, Hispanorum Gallorumque diversissima ingenia jucundâ oratione refert Bodinus Lib. V. de Rep. c. l. n. 501. Notat verò ibidem, Hispaniâ Gallorum multitudine abundantem, connubiis & societatibus utriusque gentis implicatam, optimi generis homines, & quidem Gallis & Hispanis præstantiores procreare videri; quoniam in Hispanis nimia tarditas, in Gallis nimia celeritas notatur; ut ita, Bodinò ipsò iudice, major internæ, quam externæ causæ sit efficacia, siquidem hæc in connubiis contra influentem, & externam actionem, mutationem inducit.

§. 33. In hâc verò sententiarum diversitate, & dissidentium multitudine quicquam certi determinare, periculò vix vacare videtur. Plures opiniones esse non miramur; de occultis loquuntur, in quæ non ingredimur. Rejeci verò eos, qui soli externæ causæ, illosque qui, de internâ agentes, vel solis qualitatibus primis mixtis, vel soli formæ qualitatibus occultarum originem adscribebant. Nos media incedamus viâ, eâque tutissimâ.

§. 34. Dico itaque quod occultæ oriuntur à primis & secundis variò modò mixtis instrumentaliter, & dispositivè: à formis verò efficienter, eductivè, & quasi resuscitativè. Forma scilicet quæ educit; temperamento tali vel tali resultant vexatissimæ qualitates.

§. 35. Prout itaque Qualitatum variæ dantur combinationes, variæ etiam eæque effectrices mirabiles educi poterunt. Forma enim est quæ se ad modum Temperamenti determinare solet. Et ut ex quolibet ligno non sculpiatur Mercurius, & si vel orco Phidias redeat: sic non ex quâlibet temperie quælibet qualitas. Accedit, quod diversæ formæ diversarum facultatum hæredes, quibus diversimodè educunt diversas qualitates.

§. 36. Dixi instrumentaliter temperiem peculiarem concurrere. Hinc non valet dixisse, impotentes esse qualitates manifestas. Nam & calor in entitate sua imperfectior, & tamen producit sub-

substantiam, alium ignem. Calor scilicet ex se insufficientis, fit potens, dum elevatur ab igne tanquam à causa principali. Sic & manifestæ insufficientes, (supra eos refutavi) nihilominus ex his ut à forma directis resultant occultæ.

§. 37. Diversa mater diversam sobolem. Diversa temperies diversam qualitatem; illa quæ cum forma exspiret; hæc quæ permaneat subiecto intrinsecata. Quæris quænam illa sit temperies? quædam æquò animò nescire velle humanæ sapientiæ pars est. Idem hic ingeminamus; quid mirum? dubitantes adhuc de manifestis earumq; mixture agimus, ubi sola debet redire manifesta. Ita caligamus: rem sæpè videmus, modum ignoramus. Si quatuor hordei grana distinctè non percipimus, quæ acervum distinctè? Primas scil. cum secundis mistas remixtas.

§. 38. Nunc progressum facere deberem ad subiecta harum Qualitatũ: Quod scil. vel viventibus, vel non viventibus, &c. inesse soleant. Materiã enim nõ habent, quia accidentia, benè tamen subiecta, quibus inhaerent. Sed cum peculiarè difficultatè habere vix videantur, ad alios B. L. remittim, qui copiosius hæc de re scripserunt.

§. 39. Dedimus explicatam originem, seu causam efficientem, subiectum pluribus subungere supersedere potuimus: sequitur ut dicamus, quid res ipsa sit. Notum verò est, propterea audire eas Qualitates occultas, quod existentiam earum noscamus, essentiam tamen nesciamus. Quid verò rebus ita se habentibus de Quiditate earum polliceri possumus?

§. 40. Dico tamen esse affectiones corporũ naturalium, seu potentias naturales, per quas agere soleant vel pati. Cum enim nulla creatura suarum actionum immediatum principium: (solus enim Deus agit per suam essentiam immediatè) necesse est, habeat per quod agat. Loquor verò hic de actione propriã, non de naturali emanatione, quæ intellectus v.g. ab animã emanat. Sic magnetis quomodo ferrũ trahat, nisi qualitate attractrice mediatrice? Quosdam adeò feles earumq; præsentiam detestari, unde est nisi ab occulta impotentia?

§. 41. Unã fideiã duos dealbabis parietes, si hoc ipsum, quod formæ per has agant, finem occultarũ intrinsecum, cum aliis tamen comunem finẽ dicamus, Extrinsecus quæ in aliud terminatur, mul-

triplex : vel potest occultæ finis esse, ut aliquam rem in alterius amicitia quasi pelliciat, & inde Sympathiæ: aut ut ex alterius consortio eliminat, & inde Antipathiæ. De quibus tamē specialius agere non instituimus, cum requirant peculiarem *διαστικὴν*.

§. 42. Definitionem generalem occultarum ex jam dictis deducimus, & quidē talem: Occultæ sunt potentia naturales, peculiari temperamento à formis eductæ, sensus fugientes, in rerum sympathias & antipathias.

§. 43. Divisionem addimus, si non necessariam, certè utilem; quòd scilicet alia occulta materialis, quæ ad eò inhaereat suo subjecto, intimiùs intrinsecata, ut ex illo divagari non soleat, nec in objectū ferri eminus positum. Sic sunt quædam medicamēta occultè agentia, nec tamen suam vim exerentia, nisi à calore resoluta; tunc demum determinatum solent educere, eumq; noxium humorem. Alia *Spiritualis*, quæ extra suum subjectum diffunditur (de quarum activitate supra præcipuè dicebamus) radiiq; instar certam rem supervenit. Sic sunt medicamenta ventrem turbantia solò attactu. Huc referre possumus Basilisci tragœdias, si omnia vera. Nec incongruè fortassis, quod magnes versus septentrionē rapiatur; quomodo n. ad atomos confugiamus? rectiùs ad spiritalem occultam subtilissimæ entitatis.

§. 44. Alias divisiones sicò pede transilimus, siquidem absq; exemplis vix tradi possent, quæ chartæ brevitatis & instituti ratio excludit. Possent verò, ut generatim eas recenseamus, dividi vel secundum actionem reciprocam, & non reciprocam; vel respectu totius & partium; vel ratione causarum, subjectorum, modiq; acquisitionis ab ortu primo, vel insignis mutationis post ortum: item respectu certorum corporum, mineralium, plantarum, animalium earumq; specierum. Sed Historiæ eas relinquimus. Videatur inter plurimos recentissimus Sylvester Rattray de Sympathiâ & Antipathiâ, ubi ordine optimò multa notatu dignissima recenset.

COROLLARIA.

Circulatio sanguinis nuper retecta, vera tamen.

Pili, & ungues non vivunt.

Temperamentum calidum, & humidum natura nostra convenientissimum.

Ventriculus æstate calidissimus.

GLORIA DEO.

coll. diss. A 141, 29